

Amor o sentiment de possessió?

La gelosia ("el vici de la possessió", com Jacques Cardonne la denominava) ha estat, des de fa segles, un argument recurrent i fèrtil de la literatura encara que constitueix també el germen de massa esdeveniments desgraciats i molt reals. Però, què és la gelosia? Podríem definir-la com un estat emotiu ansiós que pateix una persona i que es caracteritza per la por davant la possibilitat de perdre el que es posseeix/té, o es considera que es té/posseeix, o s'hauria de tenir/posseir (amor, poder, imatge professional o social...).

En l'àmbit sentimental, el tret més acusat de la gelosia és la desconfiança i sospita permanents en l'altre que enterboleixen i perjudiquen greument la relació amb la persona estimada. La majoria de nosaltres entenem per gelosia, aquest sentiment confús, paralitzador i obsessiu causat per la por que la persona dipositària del nostre amor en prefereixi una altra en lloc de nosaltres. Quan es mostra en la seva forma aguda, l'origen de la gelosia s'ha de buscar en situacions neuròtiques o, en general, psicopàtiques. Alguns autors creuen que el sentiment de la gelosia és universal i innat. Linton, per exemple, veu una prova d'aquesta tesi en el fet que a les Illes Marqueses, on la llibertat sexual és pràcticament total, els indígenes manifesten la seva gelosia només quan estan ebris, és a dir, quan el seu control voluntari, el seu raciocini, ha disminuït. Al contrari, d'altres psicòlegs, com O. Klineberg, assenyalen que aquest sentiment és d'origen cultural i que la gelosia no depèn del desig o la necessitat de plaers exclusius dels favors de l'altre, sinó de "l'estatut" social. A les societats monogàmiques, com la nostra, i sempre segons aquest autor, l'adulteri només provoca reaccions geloses en la mesura que origina inseguretat (material o afectiva) o afecta el prestigi i l'honor. Són dues teories relativament antagòniques, però com passa amb freqüència, perfectament complementàries. Per tant, podem pensar que quan ens mostrem gelosos experimentem sensacions inherents a la nostra condició d'éssers humans i, alhora, manifestem un comportament adquirit i heretat de la nostra cultura i modus vivendi.

UN SENTIMENT QUE POT RESULTAR PERILLÓS

Les persones molt geloses són freqüentment apassionades, ansioses, una mica sadomasoquistes i neuròtiques i projecten al seu entorn humà les seves pròpies tendències a la infidelitat. Busquen amb avidesa totes les proves del seu presumpte infortuni i es mostren refractàries als arguments racionals que els transmeten les persones properes amb les quals se sinceren.

Els gelosos delirants que se senten abandonats, menyspreats i burlats poden arribar fins a la tragèdia de perseguir amb odi el seu "amor" i no vacil·laran a atacar-lo. És per això que aquest sentiment de la gelosia genera tants problemes, no solament en la seguretat física de les persones directament afectades per casos criminals, sinó també en l'equilibri emocional d'altres moltes persones el benestar psicològic de les quals es veu amenaçat.

Quan en una parella sorgeix la por de la separació, aquesta es manifesta en forma de gelosia, de persecució al cònjuge en la seva hipotètica infidelitat, controlant-lo i pretenent obligar-lo a ser fidel. Com més persegueix la seva parella amb mostres de gelosia, la persona perseguida se sent més impulsada a demostrar la seva autonomia, esforçant-se a allunyar-se i a no deixar-se obligar. I com més ho fa, la persona gelosa busca reclamar-lo, cada vegada més, com a possessió pròpia i segrestar la seva llibertat de moviments i de sentiments.

La persona gelosa exigeix llavors a la seva parella la descripció detallada de la seva suposada aventura i en la seva ment es barregen la por del ridícul, d'anar en boca de tothom, de sentir amb dolor que l'altra persona val més, la pèrdua de l'autoestima, un desig morbós d'informació (circumstàncies de l'altra relació, qui és, on es veuen, des de quan...), un afany desmesurat de control, un sentiment de possessió exacerbada, l'agressivitat envers un mateix... Viu la situació com si es tractés d'una tortura, fins i tot amb desitjos de revenja que van des de tancar-se en el silenci fins al drama que descriuen les seccions d'esdeveniments dels mitjans de

comunicació amb tanta freqüència.

LA GELOSIA NO ÉS AMOR

La gelosia, en contra del que podria semblar i del que algunes lletres de cançons, arguments literaris o guions de pel·lícules suggereixen, no sempre és conseqüència d'un gran amor, ni indica quant s'estima, es necessita o es desitja l'altra persona. Normalment, els qui pateixen preferentment aquests atacs de gelosia són persones molt centrades en sí mateixes, que només es curaran sortint del seu propi tancament. En moltes situacions de gelosia hi ha, més que amor o por de la solitud, altres causes: sentiments de possessió de l'altre, de necessitat de controlar-lo, d'inseguretat en un mateix, d'enveja cap a la major riquesa de la vida emocional de l'altre...

Un tipus molt especial de gelosia és la infantil ("complex de Caín"), que es manifesta després del naixement d'un nou germà. El nen, abans centre de totes les atencions, es veu obligat a acceptar que ha de compartir amb el nou membre de la família l'amor i les atencions dels seus pares, molt especialment de la mare, la qual cosa fa que vegi el nou vingut com un usurpador i que senti malvolença cap a "l'intrús", la qual cosa pot conduir-lo a bolcar la seva agressivitat en el seu germà petit. Segons els psicòlegs, no és estrany que fins i tot l'origen de certs estats neuròtics que sofreixen els adults provinguin de seqüeles de gelosia infantil patida fa dècades. Però la gelosia no és exclusiva de l'espai familiar o sentimental: un altre àmbit on germina és el món laboral. La gelosia afecta amb freqüència, professionals desconfiats i molt competitius (en la mala accepció del terme), incapaces de treballar en equip i que inverteixen gran part del seu temps i de la seva energia en els petits detalls, sense compartir la informació i controlant el que passa al seu voltant a fi que ningú faci una feina que pugui fer-li ombra. La vida i la vàlua personal d'aquests gelosos laborals giren al voltant del seu estatus professional i mantenen una baixa autoestima (disfressada freqüentment d'autosuficiència). I, sens dubte, amb aquesta actitud, evidencien la seva inseguretat i un dèficit d'intel·ligència emocional en no respondre positivament i equilibradament als estímuls de l'exterior, en aquest cas, a la competència dels seus companys de feina. També pot sorgir la gelosia en la relació amb els amics ("aquest és el més maco, aquella és la més llesta, aquest el que té la casa més bonica, aquest és el que està casat amb la que guanya més diners"), però normalment no genera tants problemes ni assoleix dimensions.

SI ENS SENTIM GELOSOS DE LA NOSTRA PARELLA

"La gelosia és mala consellera" diu el refrany. No menyspreem la seva importància ni deixem que se'ns colii com a sentiments normals o que fins i tot tenen el seu encant, perquè transmeten "quant l'estimo". En la realitat quotidiana, la gelosia trenca i enterboleix les relacions i els individus gelosos acaben minant, amb el seu sentiment de possessió i persecució asfixiant, el goig i el plaer de la trobada, l'equilibri en la parella, que es basa en la tendresa, la comprensió, la tolerància i el respecte envers l'autonomia de l'altre.